

відповідно Російської й Австро-Угорської імперій, пристосованими до тогочасних умов. Розкрито відмінності кримінально-правової політики Центральної Ради, гетьмана П. Скоропадського та Директорії.

Розділ 6 «Розвиток інституту покарання у кримінальному законодавстві Радянської України (1917–1991 рр.)» дає можливість ознайомитися з основними тенденціями розвитку кримінального законодавства в умовах тоталітарного режиму. Проаналізовано формування основ кримінального права в перші роки радянської влади в Україні, мету та систему покарань за кримінальними кодексами УСРР 1922 р. і 1927 р. Охарактеризовано кримінальне законодавство УРСР у роки радянсько-німецької війни 1941–1945 рр. і його розвиток у післявоєнний період. У підрозділі 6.6 автор розкриває мету й систему покарань за Кримінальним кодексом УРСР 1960 р., особливості їх застосування в радянський період (до 1991 р.) та в умовах незалежної України аж до прийняття Кримінального кодексу 2001 р.

Рецензований навчальний посібник є ґрунтовним, комплексним і системним, однак варто звернути увагу й на деяких побажаннях для автора, які б могли цю працю покращити. Автор назвав розділ 3 «Становлення та особливості інституту покарання у кримінальному праві Української козацької держави (середина XVI–XVIII ст.)», проте з його змісту випливає, що більш доцільною для нього назвою могла б бути «Становлення та особливості інституту покарання у кримінальному праві козацької доби (середина XVI–XVIII ст.)», адже у ньому присутній окремий підрозділ про Запорізьку Січ, яка формувалася ще до становлення Української козацької держави. Також суттєвими покращеннями цього навчального посібника могли би бути історико-правовий глосарій термінів про злочини та покарання, а також схеми та ілюстрації для кращого засвоєння відповідного матеріалу студентами юридичних спеціальностей.

Отже, автор зумів цікаво та зрозуміло викласти історико-правовий матеріал про історію кримінальних покарань в Україні, дотримавшись при цьому відповідного науково-методологічного рівня. Тому цей навчальний посібник буде корисним для студентів, аспірантів, викладачів, дослідників і загалом усіх, хто цікавиться питаннями історії українського права.

П. Ф. КУЛИНИЧ

Павло Федотович Кулинич, доктор юридичних наук, завідувач відділу проблем аграрного та земельного права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ТРИ КИТИ ПРАВОВОГО СВІТУ АКАДЕМІКА В.І.СЕМЧИКА

У рамках відзначення 85-річного ювілею доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, академіка Національної академії правових наук України, головного наукового співробітника Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України В. І. Семчика видавництво «Спринт-Сервіс» видало книгу, до якої ввійшли вибрані наукові праці вченого, написані ним протягом усього творчого життя. Крім того, книга містить перелік всіх наукових здобутків В. І. Семчика: хронологічний покажчик друкованих праць (С. 33–79) та прізвища науковців, які стали кандидатами і докторами юридичних наук під його науковим керівництвом (С. 28–32).

Читаючи книгу, приходиш висновку, що її автор – не просто науковець, а людина, наукова діяльність якої відображає історію становлення та розвитку права України протягом кількох різних соціально-економічних періодів: радянського періоду, періоду перебудови, періоду ринкової трансформації та формування сучасного соціально-економічного та правового ладу країни. Тематика та зміст публікацій В. І. Семчика свідчать, що він відчув пульс цих епох і відобразив у своїх численних наукових працях дух, суть, тенденції і концепти розвитку права як регулятора суспільних відносин.

Перші наукові публікації вченого присвячені актуальним питанням прообразу сучасного аграрного права – радянського колгоспного права. Проте найбільш значущого суспільного звучання наукова творчість В. І. Семчика набула в період горбачовської перебудови та початком реформування аграрних відносин. Саме в цей період з'явилися такі публікації вченого, як «Правові основи перебудови економічного механізму АПК» (1992), «Розвиток законодавства про господарську діяльність і власність в АПК України: загальні положення» (1998), «Особливості приватизації державного майна в АПК» (1998), «Проблеми розробки концепції аграрної політики України» (2003), «Проблеми гармонізації аграрного законодавства України та Європейського Союзу» (2005), «Теоретичні аспекти правового забезпечення інвестицій в аграрну сферу України» (2008) та інші. У своїх дослідженнях вчений намагався віднайти не лише правові шляхи безболісного для суспільства в цілому та селянства зокрема зламу радянської системи аграрного виробництва, що базувалася на методах адміністративного урядування, а й розробив теоретичні основи формування аграрного права нового типу, в якому на перше місце вийшов селянин-виробник сільськогосподарської продукції. Творчі напрацювання правознавця значною мірою визначили суть

© П. Ф. Кулинич, 2013

* Рецензія на кн.: Семчик В. І. Навчаючись, навчаю... Вибрані праці. До 85-річчя. – К.: Спринт-Сервіс. – 2012. – 596 с.

та основні напрями розвитку аграрного законодавства України у 90-х рр. XX століття – на початку XXI століття.

Важливе місце в науковій творчості В. І. Семчика посідають праці з правових проблем розвитку кооперативного права України, зокрема: «Правовые основы развития кооперации» (1990), «Кооперативні принципи і проблеми права колективної власності» (1995), «Кооперативне право. На захист кооперативів» (1998) тощо. Ці праці є цінними для юридичної науки та правової практики не їх розміром, а соціально-економічним значенням для формування кооперативного укладу у сфері аграрного виробництва та надання послуг сільському населенню. Вони написані в той час, коли уряд нашої держави приділяв мало уваги розвитку кооперації як у сільському господарстві, так і в інших сферах суспільного життя. Завдяки науковому доробку В. І. Семчика, який базується на вивченні практики кооперативного руху та його законодавчого забезпечення у багатьох країнах світу, був закладений теоретичний і практичний фундаменти розвитку сільськогосподарських і споживчих кооперативів як формувань, діяльність яких базується на міжнародних принципах кооперації. Тому відродження кооперації в нашій країні слід розглядати і як важливий результат наукової діяльності вченого-правознавця В. І. Семчика.

Привертають увагу читача й вміщені у рецензованому ювілейному виданні його публікації В. І. Семчика, присвячені питанням правового забезпечення земельної реформи та формування нового механізму господарювання на селі, який базується на нормах інституту права власності на землю, зокрема: «Законодательство Украины о собственности на землю и его влияние на реформирование экономики» (1993), «Земельная политика и создание новой законодательной системы в Украине» (1995), «Конституційні засади державного регулювання земельних відносин» (2000) тощо. Особливо слід виділити таку суспільно значиму правцю вченого як «Земельний пай не може бути предметом оренди» (1997), яка була написана в період розгортання державної політики формування аграрного виробництва в країні на основі оренди земельних часток (паїв) – умовних земельних ділянок, місце розташування та межі яких на місцевості не визначалися. Вчений застерігав, що з точки зору логіки правового регулювання суспільних відносин земельна частка (пай) як невизначена, неіндивідуалізована частина земної поверхні в принципі не може бути об'єктом оренди, оскільки являє собою не річ, а є об'єктом зобов'язального права (С. 260, 262). Згодом життя повністю підтвердило інстинність наукової позиції вченого.

Підсумовуючи, маємо зазначити, що рецензоване ювілейне видання вибраних праць видатного правознавця України В. І. Семчика свідчить, що науковий спектр творчого життя науковця є досить широким і охоплює проблеми розвитку права у різних сферах суспільного життя. Однак у епіцентрі наукового пошуку вченого перебували проблеми розвитку трьох галузей права – аграрного, кооперативного та земельного. Саме ці галузі права позначають ту частину вітчизняного правознавства, у розвиток якої В. І. Семчик доклав найбільше творчих зусиль. Тому без перебільшення можна стверджувати, що аграрне, кооперативне й земельне право – це ті три кити, на яких тримається юридичний світ академіка В. І. Семчика.